

Таблиця 2

Динаміка обсягу зареєстрованих НКЦБФР випусків цінних паперів [9]

Вид цінних паперів	Станом на 31.12.2010 р.	Станом на 31.12.2011 р.	Станом на 31.12.2012 р.	Станом на 31.12.2013 р.	Станом на 31.12.2014 р.
Акції, млрд. грн.	433,74	491,90	507,74	571,97	716,32
Облігації, млрд. грн.	9,49	35,91	51,39	42,47	29,01
Муніципальні облігації, млн. грн.	0,00	584,50	5680,25	0,00	2375,00

2). Така динаміка зміни активів та пасивів акціонерних товариств сприяла отриманню позитивного сальдо у 2013 р. в сумі 10,63 млрд. грн.

За результатами аналізу звітності акціонерних товариств (без урахування банків) за 2013 р., наданої НКЦБФР, чистий прибуток таких товариств становив 70,66 млрд. грн., при цьому чистий збиток — 60,03 млрд. грн. Порівняно з 2012 р. чистий прибуток підприємств зменшився на 775,69 млн. грн. Чистий прибуток суб'єктів малого підприємництва у 2012 р. становив 1,44 млрд. грн., при цьому такі емітенти отримали чисті збитки в розмірі 1,68 млрд. грн. У 2013 р. суб'єкти малого підприємництва одержали чистого прибутку на 899,99 млн. грн. більше, ніж у 2012 р., обсяг їх чистого збитку зменшився на 247,09 млн. грн. [9].

Висновки. Інституційне середовище — як формально, так і неформально — впливає на ефективність функціонування корпоративного капіталу в країні. В Україні корпоративні відносини формувалися у взаємозв'язку з процесами реформування економіки в цілому. У корпоратизації країни виділено три етапи, в кожному з яких відбувалось поліпшення нормативно-правової бази та створювались спеціальні державні регулюючі інститути.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончаров А.Б. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / А.Б. Гончаров. — Х. : ІНЖЕК, 2003. — 240 с.
2. Лисенко А.І., Арчлатов Д.В. Теорія капіталу: науково-економічний аспект / А.І. Лисенко, Д.В. Арчлатов // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 7.
3. Матюшенко І.Ю. Основи фінансового менеджменту : [навч. посіб.] / І.Ю. Матюшенко. — К. : Центр навчальної літератури, 2003. — 220 с.
4. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту : [навч. посіб.] / Є.Г. Рясних. — К. : Скарби, 2003. — 238 с.
5. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : [навч. посіб.] / О.С. Філімоненко. — К. : Ельга, Ніка-Центр, 2002. — 360 с.
6. Федулова І.В., Корж Н.В. Методичний підхід до формування системи ефективного управління корпоративним капіталом та його складовими / І.В. Федулова, Н.В. Корж // Ефективна економіка. — 2015. — № 5 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4463>.
7. Груба Г.І. Інституціональні та правові умови розвитку корпоративного сектора економіки / Г.І. Груба // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2011. — № 6 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=289>.
8. Ігнат'єва І.А. Корпоративне управління : [підручник] / І.А. Ігнат'єва, О.І. Гарафонова. — К. : Центр навчальної літератури, 2013. — 600 с.
9. Річний звіт НКЦБФР за 2014 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>.

УДК 311.1:330.322

Ільницький А.І.

аспірант кафедри менеджменту організації і адміністрування
Подільського державного аграрно-технічного університету

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті обґрунтовано теоретичне значення формування інвестиційної моделі сталого розвитку сільських територій. У її структурі виділені види, механізми, чинники, пріоритетні напрями інвестицій. Розроблені механізми його здійснення, особливо на рівні державної підтримки. Враховано регіональні особливості формування інвестиційної моделі сталого розвитку сільських територій.

Ключові слова: інвестиції, сільські території, сталий розвиток, формування, сільське господарство, державна підтримка, регіони, соціальні інновації, управління.

Ильницкий А.И. РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СТРАТЕГИЧЕСКОМ ПЛАНИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

В статье обосновано теоретическое значение формирования инвестиционной модели устойчивого развития сельских территорий. В ее структуре выделены виды, механизмы, факторы, приоритетные направления инвестиций. Разработаны механизмы его осуществления, особенно на уровне государственной поддержки. Учтены региональные особенности формирования инвестиционной модели устойчивого развития сельских территорий.

Ключевые слова: инвестиции, сельские территории, устойчивое развитие, формирование, сельское хозяйство, государственная поддержка, регионы, социальные инновации, управление.

Ilnitsky A.I. THE ROLE OF INVESTMENTS IN THE STRATEGIC PLANNING OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

The theoretical value of forming of investment model of steady development of rural territories is reasonable in the article. In her structure distinguished, kinds, mechanisms, factors, priority directions of investments. Worked out mechanisms of his realization, especially at the level of state support. Taken into account regional features of forming of investment model of steady development of rural territories.

Keywords: investments, rural territories, steady development, forming, agriculture, state support, regions, social innovations, managements.

Постановка проблеми. Однією із найактуальніших проблем розвитку та реформування аграрного сектора економіки України є проблема забезпечення сільського господарства необхідними матеріальними та фінансовими ресурсами. Відомо, що багато споживачів прагнуть купувати високоякісну сільськогосподарську продукцію, але велика кількість виробників цієї продукції не має відповідних технологій, обладнання та сировини. Незадоволення потреб внутрішнього ринку зумовлено якістю та кількістю сільськогосподарської продукції, які на пряму залежать від сировини, технологій та обладнання, що використовуються виробниками сільськогосподарської продукції.

Підвищення якості та кількості продукції аграрного сектору економіки України вимагає залучення значних зовнішніх і внутрішніх капіталовкладень. У результаті проблема активізації інвестування сільгоспвиробництва є дуже актуальною [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених-економістів присвятили свої праці питанням вивчення інвестування в сільське господарство, серед них такі вчені, як: М.В. Брик, Л.М. Пісьмаченко, Г.Є. Павлова, С.М. Богданов, П.І. Гайдуцький, Г.Б. Іваницька, В.І. Касянюк, М.І. Кисіль, М.П. Сорока та ін. Зокрема, М.В. Брик у своїй публікації акцентує увагу на тому, що сільське господарство України є низькорентабельним та збитковим, і тому для оновлення своїх засобів виробництва та покращення якості виробленої продукції галузь потребує значних капіталовкладень [3]. Л.М. Пісьмаченко та Г.Є. Павлова у своєму дослідженні відзначають, що інвестиції у сільськогосподарську науку і техніку можуть призвести до економічного зростання і розвитку суспільства [7]. М.П. Сорока аналізує розвиток інвестиційного процесу в аграрному секторі, джерела інвестування та засоби управління інвестиційною діяльністю в АПК [9].

Проблема інвестування завжди перебували у центрі уваги українських та зарубіжних учених-економістів. Фундаментальний економіко-теоретичний аналіз інвестиційного процесу в умовах ринку проводиться у працях В.П. Яковенка, Я.К. Білоуська, А.М. Головка, П.Т. Саблука, М.Г. Чумаченка, А.В. Чупіса, В.Я. Шевчука, В.В. Юрчишина та ін. Теоретичні основи інвестування та інвестиційної привабливості, що формує інвестиційний імідж України, викладені у монографіях С.О. Гуткевич, Г.П. Лайка.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є розгляд особливостей інвестицій на сільських територіях, основних проблем та їх вирішення.

Вклад основного матеріалу. Стратегічне планування розвитку території нині розглядається як один із найбільш перспективних та ефективних механізмів реалізації довгострокової регіональної політики в умовах посилення самоорганізації територіальних громад різних рівнів.

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку сільських населених пунктів розглядається як науково-обґрунтоване та практично орієнтоване прогнозування розвитку, яке передбачає визначення напрямів і параметрів розвитку територій, їх економіки, екології і соціальної сфери, заходів щодо реалізації намічених програм та проектів, засоби та шляхи їх досягнення на довготермінову перспективу.

Стратегічне планування сільських територій має такі стадії:

- 1) розроблення концепції регіонального розвитку;
- 2) обґрунтування важливих пропозицій;
- 3) формування системи цільових програм [11].

Для розвитку сільських населених пунктів нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вимагає відповідного розвитку матеріально-технічної бази галузі. Збільшення розмірів виробничих фондів здійснюється за рахунок додаткових вкладень матеріальних і грошових засобів, спрямованих на розширення виробничого потенціалу сільських територій. Стійкий розвиток галузей агропромислового комплексу в умовах становлення ринкових відносин потребує інвестиційної активності, в наданні підприємствам необхідних грошових і матеріальних ресурсів.

Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає вкладення коштів. У більш широкій трактовці інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Інвестиції мають фінансове та економічне визначення. За фінансовим визначенням, інвестиції – це усі види активів (коштів), що вкладаються у господарчу діяльність з метою отримання доходу. Економічне визначення інвестицій можна сформулювати таким чином: інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [10].

Також під інвестиціями (капіталовкладеннями) розуміють майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. До інвестицій в основний капітал належать витрати на будівельні роботи усіх видів; монтаж та придбання устаткування, передбаченого у кошторисах на будівництво; придбання виробничого інструменту та господарчого інвентарю включених до кошторису на будівництво; придбання машин і устаткування, що не входять до кошторису на будівництво, а також на інші капітальні роботи і витрати.

Головні етапи інвестування такі:

- перетворення ресурсів у капіталовкладення (витрати), тобто спрямування інвестицій у конкретні об'єкти інвестиційної діяльності (власне інвестування);
- перетворення вкладених коштів у приріст капітальної вартості, що характеризує кінцеве перетворення інвестицій та отримання нової споживчої вартості;
- приріст капітальних вартостей у формі доходу або соціального ефекту, тобто кінцева мета інвестиційної діяльності [1].

Інвестиції являють собою довгострокові вкладення на надбання основних фондів і оборотних засобів у процесі господарської діяльності.

Інвестиції на сільських територіях – це не тільки вкладення в розширення основних фондів, але і витрати на поповнення і формування оборотних засобів підприємства.

Довгострокові вкладення капіталу в об'єкти господарської діяльності виправдані тільки тоді, коли вони сприяють отриманню прибутку і досягається соціальний ефект.

У сільськогосподарському виробництві інвестиції спрямовуються на:

- 1) заміну застарілого і зношеного обладнання;
- 2) впровадження нової технології і застосування сучасної техніки і обладнання;
- 3) розширення виробництва сільськогосподарської продукції;

4.) розвиток нових видів виробництв.

Формування інвестицій на сільських територіях здійснюється на економічній основі з урахуванням швидкості повернення вкладених засобів. А це можливо лише за умови збільшення виробництва високоякісної продукції і зниження її собівартості.

Інвестиції прямо пов'язані з отриманням додаткового чистого прибутку та зі скороченням терміну окупності вкладень. Чим менший термін окупності, тим більше стимулів до інвестицій. При тривалому поверненні засобів внаслідок інвестиційних процесів відбувається знецінення ресурсів, що затрачували. Крім того, отриманий чистий прибуток від виробництва продукції може бути вкладений у нове виробництво.

Обов'язковими елементами інвестиційної діяльності в ринкових умовах є:

- 1) вибір конкурентоспроможних проектів на конкурсній основі;
- 2) орієнтація на швидку віддачу витрат;
- 3) економічне обґрунтування інвестицій з урахуванням ринку збуту продукції та її якості;
- 4) облік виробничих можливостей конкурентів.

На інвестиції в сільському господарстві в ринкових умовах чинять вплив низка чинників. На одні з них товаровиробник може впливати, а інші обумовлені зовнішніми умовами і не залежать від підприємця.

Чинники, що залежать від товаровиробника, такі:

- врожайність сільськогосподарських культур і продуктивність худоби;
- вибір об'єкта першочергових інвестицій;
- спеціалізація і концентрація виробництва;
- технологія виробництва основних видів продукції сільського господарства;
- характер інвестицій: довгострокові, короткострокові;
- рівень продуктивності праці і собівартість виробництва.

На ці чинники підприємець може впливати протягом виробничого процесу або планувати виробництво продукції та інвестицій на найближчу перспективу.

Чинники, що не залежать від товаровиробника, такі:

- ціни на сільськогосподарську продукцію і продукцію промислового виробництва;
- відсоткова ставка на кредит;
- податкові ставки на прибуток;
- інфляційні процеси;
- сезонність виробництва сільськогосподарської продукції;
- попит на продукцію з урахуванням співвідношення цін;
- обов'язкові поставки сільськогосподарської продукції (квотування виробництва);
- світові ціни на продукцію.

У процесі виробництва сільськогосподарської продукції відбуваються поступове зношення і вибуття основних фондів. Це викликає необхідність їхнього простого, а при нарощуванні виробництва – і розширеного відтворення. Головним джерелом відтворення основних засобів виступають капітальні вкладення.

Інвестиційна привабливість сільських територій – це система складових економічного потенціалу, що обумовлюють потенційну зацікавленість інвесторів, щодо вкладення інвестиційних ресурсів. Зазначимо, що інвестиційну привабливість сільських територій неможливо досліджувати окремо від інвестиційного

клімату, інвестиційної активності та інвестиційного потенціалу [2].

Нині не існує чітко визначеної методики оцінки інвестиційної привабливості сільських територій. Більшість авторів пропонують інвестиційну привабливість окремих сільських територій оцінювати на основі SWOT-аналізу, однак така методика не дозволяє здійснити порівняльний аналіз інвестиційної привабливості. А.В. Ключник пропонує інвестиційну привабливість сільських територій оцінювати через систему показників виробничо-господарського, підприємницького, експортного, природного, ресурсного, інфраструктурного, інвестиційного, інтелектуального та екологічного потенціалів [4].

Особливе місце в системі залучення інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки займає іпотечний кредит. У розвинутих країнах саме через іпотечне кредитування сільгоспвиробники оплачують більшість своїх капітальних витрат. Впровадження в Україні добре організованого і контрольованого державою ринку землі буде сприяти підвищенню інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. За оцінками, введення в дію ринку землі дозволить збільшити на 1,5-2% рентабельність сільськогосподарського виробництва [6].

Традиційною і практично найбільш поширеною формою є залучення кредитних ресурсів комерційних банків та інших фінансових інвесторів. Джерелами кредитування є банки та інші фінансові організації. Сільськогосподарські товаровиробники, можуть отримати кредити за двосторонніми домовленостями з іноземними фінансовими інвесторами.

Найбільш простою формою залучення інвестицій є використання господарських договорів про спільну виробничу діяльність, при якій обмежений в коштах сільськогосподарський товаровиробник та фінансове міцне підприємство спільно фінансують виробничі витрати. При цьому досягається краще використання землі й виробничих сільськогосподарських потужностей, зберігаються робочі місця, а працівники отримують заробітну плату. Винагородою партнерам за понесені ними витрати матеріальних і грошових ресурсів є вироблена продукція. Частки кожного партнера в загальному обсязі продукції визначаються пропорційно їх внескам у спільну діяльність. Взаємовідносини між партнерами регулюються господарським договором про спільну виробничу діяльність.

Перспективною формою залучення інвестицій на сільські території є також спільна діяльність сільськогосподарських, агросервісних, промислових та інших підприємств у складі агропромислових фінансових груп. Хоча зараз такі групи в сільському господарстві відсутні, уже створена достатня законодавчо-нормативна база для їх поширення [10].

За Законом України «Про інноваційну діяльність», до інновацій відносять конкурентоспроможні технології, продукцію, послуги й управлінські підходи на підтримку виробництва, бізнес-процесів і маркетингово-комерційних заходів, які спрямовуються на досягнення суттєвого структурного та якісного поліпшення у виробничій чи соціальній сферах. Дотримуючись класичного визначення інновації як нової функції виробництва, вона «досягається не шляхом дрібних поліпшень старого устаткування чи наявної організаційної схеми, а через введення нових засобів виробництва чи систем його організації» [4].

Інновації в аграрній сфері забезпечують розширення пропозиції для аграрного ринку, зростання якості продуктів сільськогосподарських підприємств,

досягнення високої продуктивності сільської праці, та сприяють підвищенню кваліфікаційного рівня кадрів. Результати впровадження інновацій віддзеркалюються у збільшенні обсягу продаж, зниженні собівартості продукції, зростанні фондоозброєності та продуктивності праці, підвищенні рентабельності роботи та інших виробничо-фінансових показників діяльності аграрних підприємств, а також соціально-економічного розвитку сільських територій.

Механізм інвестиційного забезпечення сталого розвитку сільських територій варто розглядати як систему економічних, організаційних, правових та управлінських методів, способів і процесів, які формують і впливають на порядок здійснення інвестиційної діяльності й протікання інвестиційних процесів на сільській території, що приведе до збалансованого, пропорційного економічних, соціальних, екологічних розвитку села. Визначений механізм як система включає такі складові: законодавчо-нормативну, фінансову, організаційну, методичну і консультативну. Реалізація механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку сільських територій великою мірою залежить від їхньої інвестиційної привабливості. Проте формування сприятливого інвестиційного клімату, залучення іноземних та збільшення обсягів національних інвестиційних ресурсів у розвиток сільських територій стримує ряд негативних чинників, найгострішими серед яких є: недосконала та непослідовна інвестиційна політика держави, в якій переважають принципи залишкового виділення коштів на розвиток села, недосконалі механізми використання бюджетних коштів, несприятливі умови для розвитку бізнесу на селі, низька ліквідність інвестиційних ресурсів, недостатнє фінансування соціальної сфери села, нерозвиненість інвестиційної інфраструктури [8].

Висновки і пропозиції. Інвестиції на сільських територіях здатні вирішити низку ключових завдань розвитку економіки, а саме:

- підтримання та стимулювання загального економічного зростання;
- підтримання екологічної безпеки;
- зниження рівня бідності у довгостроковій перспективі.

Для вирішення цих завдань інвестиції у дрібні виробництва можуть надати найбільш істотний вплив, ніж фінансування великих державних монополістичних підприємств. Пояснюється це просто: близько півмільйона дрібних та приватних господарств забезпечують майже третину населення планети продуктами харчування, проте не мають доступу ні до ринків, ні до об'єктів інфраструктури, як їхні великі державні конкуренти. Стимулювання та розвиток у цьому напрямі може надати значний сприятливий економічний ефект.

Також стабільні та стійкі інвестиції у сільське господарство здатні створити поштовх для розвитку нових інноваційних технологій. Добре відомо, що

галузь сільського господарства тісно переплітається з хімічною промисловістю, енергетичною галуззю та багатьма іншими.

До пріоритетних завдань щодо підвищення інвестиційної привабливості сільських територій України ми відносимо: удосконалення державної інвестиційної політики орієнтованої на повне забезпечення інвестиційних потреб села, позитивний динамічний розвиток соціальної сфери на основі забезпечення зайнятості та зростання доходів селян, оптимальне використання бюджетних інвестицій та удосконалення механізмів державної інвестиційної підтримки сільського розвитку, удосконалення інституційної бази, яка сприяє розвитку інвестиційної діяльності, стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання на селі та іноземних інвесторів.

Роль держави у регулюванні інвестицій у сільське господарство дуже висока. Тільки держава здатна стимулювати приплив фінансування в дану галузь.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аграрний сектор України. Інвестиції в основний капітал у галузі соціальної інфраструктури села [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agroua.net/economics/documents/category-3/doc-10/>.
2. Біляк Н.І. Кластерний аналіз інвестицій привабливості сільських територій Львівської області / Н.І. Біляк // Львівський національний аграрний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_149/15.pdf.
3. Брик М.В., Литвин Р.І. Проблеми активізації інвестування сільськогосподарського виробництва / М.В. Брик, Р.І. Литвин // Науковий вісник. – 2006. – № 16. – С. 17-21.
4. Ключник А.В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України : монографія / А.В. Ключник. – Миколаїв : Дизайн і поліграфія, 2011. – 468 с.
5. Костьєв О.І. Проблеми залучення інвестицій в сільське господарство України / О.І. Костьєв // Донбаський державний технічний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=39919>.
6. Луцук У.М. Особливості інвестицій в сільському господарстві / У.М. Луцук // Буковинська державна фінансова академія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/3_ANRR_2009/Economics/39550.doc.htm.
7. Письмаченко Л.М., Павлова Г.Є., Юрченко С.В. Інвестиції у галузі сільського господарства як шлях до демократичного економічного зростання / Л.М. Письмаченко, Г.Є. Павлова, С.В. Юрченко // Наукові праці КНТУ. – 2010. – № 17. – С. 24-27.
8. Руснак А.В. Формування інвестиційної моделі сталого розвитку сільських територій України / А.В. Руснак // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2015. – № 1(16). – С. 50-53.
9. Сорока М.П. Інвестиційна привабливість агропідприємництва. – Рівне : Вид-во «Волинська обласна друкарня», 2008. – 40 с.
10. Стельмащук А.М. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. – Тернопіль : ТАНГ, 2000. – 315 с.
11. Ярема Л. Сутність стратегічного планування розвитку сільських територій / Любова Ярема // Бережанський агротехнічний інститут [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://econf.at.ua/publ/konferencija_2014_12_4_5/sekcija_5_ekonomichni_nauki/sutnist_strategichnogo_planuvannja_socialno_ekonomichnogo_rozvitku_silskikh_teritorij/14-1-0-222.